

№ 32/1961.

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y -
r e l s e s framställning till Ålands lands-
ting med förslag till landskapslag angåendeänd-
ring av landskapslagen om rätt att idka näring
i landskapet Åland och förslag till landskaps-
lag om rörlig handel.

Under det senaste årtiondet har handel i allt större utsträckning idkats på landsbygden från bilar, vilken handelsform kommit att ersätta den gamla gårdfarihandeln samtidigt som helt nya former, främst avseende livsmedelshandel, uppstått. Näringslagen av år 1919 förutsatte icke en sådan utveckling, varför dessa handelsformer till en början måste ske med stöd av gårdfarihandelstillstånd eller, om stadgandena därom icke kunde anses tillämpliga, helt utan tillstånd. I riket ändrades näringslagen med anledning därav redan år 1941 medan lagstiftning härom blev aktuell i landskapet först 1956, då landskapets egen näringslag antogs. Under de senaste åren har dock bilfärjetrafiken medfört, att landskapet inryckts i de fastländska företagarnas intressesfär. Man får därför räkna med, att utvecklingen i landskapet på detta område numera kommer att gå jämsides med utvecklingen i riket.

I riket antogs under innevarande år en lag om kringföringshandel (FFS 389/61), som avser att närmare reglera den handel, som numera förekommer på landsbygden. Samtidigt med antagandet av nämnda lag ändrades näringslagen (FFS 388/61) så, att all ambulerande handel överfördes till reglementerade näringar. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1962. Då en motsvarande lagstiftning i landskapet är nödvändig för att hindra fastländska affärsmän att utnyttja landskapet i brist på andra fria områden, har landskapsstyrelsen beslutat förelägga Landstinget ett motsvarande lagstiftningsförslag.

Det aktuella lagstiftningsområdet bör regleras efter omsorgsfull prövning av två motsatta gruppers intressen. Företrädare för landskapets affärsliv, främst inom detaljhandeln, ställa sig allmänt negativt till varje inblandning från fastlandets affärsmäns sida. Å andra sidan bör beaktas konsumenternas berättigade intresse av service och fri konkurrens och därav följande sund prisbildning. För att såvitt möjligt avväga dessa intressen mot varandra synes det vara till fördel, om också den rörliga affärsverksamheten på landsbygden underkastas kontroll. Då rikets nya lagstiftning i ämnet just syftar till en sådan kontroll, torde landskapslagstiftningen i stort sett kunna följa de riktlinjer, som följts i riket.

Landskapslag angående ändring av landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet Åland.

Ändringen av landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet Åland begränsar sig till ett införande av rörlig handel (kringföringshandel) bland de i 5 § förtecknade reglementerade näringarna. Uttrycket kringföringshandel anser landskapsstyrelsen vara språkligt misslyckat, varför uttrycket rörlig handel föreslås för landskapslagstiftningen. Detta uttryck motsvarar också bättre den finska lagtextens "liikkukauppa".

Landskapslag om rörlig handel.

Med rörlig handel avses "minutförsäljning i förvärvssyfte av medförda varor". Utanför begreppet blir alltså partiförsäljning, även om varorna medföras, likaså handelsagents verksamhet, då agenten endast medför provexemplar, som icke äro avsedda för försäljning. All rörlig handel föreslås i landskapslagen reglementerad liksom i rikets lag om kringföringshandel. Vissa slag av rörlig handel regleras dessutom i detalj: gårdfarihandel, ambulerande butikshandel och ambulerande handel av annat slag.

De föreslagna stadgandena om gårdfarihandel äro i stort sett desamma som gällande stadganden i näringslagen. Likväl har den fria prövningen vid beviljande av tillstånd föreslagits begränsad så, att sökande skall uppvisa personliga skäl för behovet att skaffa sig utkomst på detta sätt. Vidare har intagits ett uttryckligt förbud mot försäljning av livsmedel på detta sätt. Tillstånd har hittills kunnat beviljas för högst ett år i sänder. I lagförslaget har intagits bestämmelse om, att tillstånd första gången skulle beviljas för högst ett år men därefter för högst tre år i sänder.

Ambulerande butikshandel har hittills (NäringsL 13 §) begränsats till "livsförnödenheter". Lagen om kringföringshandel har utvidgat det tillåtna varusortimentet till "hushållsförnödenheter, tobaksfabrikat ävensom andra bruks- och konsumtionsförnödenheter samt i fullständiga fabriksförpackningar emballerade varor, avsedda för saluförande på beställning". Utvidgningen är sålunda avsevärd och definierad på ett ganska otydligt sätt, varför en tydligare avgränsning bör ingå i tillståndsresolutionen om övervakningen överhuvud skall ha betydelse. En så omfattande butikshandel kan måhända vara av behovet i de stora ödemarksbygderna på fastlandet. I landskapet skulle med sannolikhet utnyttjande av lagens möjligheter i sådan avfattning leda till, att den nu existerande lanthandeln finge upphöra. Landskapsstyrelsen har därför ansett, att stadgandet i land-

skapet borde utformas på ett sådant sätt, att varusortimentet finge omfatta förutom livsmedel också de andra hushållsförnödenheter, som allmänt saluföras i livsmedelsbranschen, såsom tvättmedel, hushållspapper, sötsaker, ävensom tobaksvaror. Också ur hygienisk synpunkt torde en sådan gränsdragning vara att föredraga.

Beträffande kortaste avstånd till fast butik från godkänd anhaltstation (21 §) har man i riket gått till endast 500 meter. Ehuru avståndet ner till denna gräns är beroende på provning, har landskapsstyrelsen ansett, att som allmän regel kunde gälla 1.000 meter med möjlighet att tillåta kortare avstånd i sådana fall, då de geografiska förhållandena, vägnätet eller dylikt motiverar undantag.

Under behandlingen i riksdagen införde ekonomiutskottet ett stadgande om ambulerande handel med tanke på sådana småföretag, som redan nu ordnat försäljningen av sina alster med ambulerande bilar. Främst torde det därvid ha rört sig om möbler från små snickerier i Sydösterbotten, vilka t.o.m. saluförts inom landskapet. Ehuru åländska företagare icke veterligen tillsvidare sysslat med sådan verksamhet, synes det vara skäl att intaga ett motsvarande stadgande i landskapslagen för den händelse någon småföretagare i landskapet skulle önska utnyttja en sådan möjlighet.

Annan rörlig handel förutsätter enligt förslaget jämväl landskapsstyrelsens tillstånd, likväl så att polismyndighet må meddela tillstånd för tillfälligt idkande av rörlig handel under högst sex månader (23 och 24 §§) samt för rörlig handel på landsbygden med fisk samt växt- och trädgårdsprodukter (28 §). Den nya lagstiftningen har icke inskränkt allmogen och innehavare av lägenhet på landet i 20 § näringslagen tillförsäkrad rätt att saluhålla jordbruks- och hemslöjdsprodukter, ej heller den rätt till näring till självförsörjning, som enligt 7 § näringslagen idkas stationärt.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsam förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut ändras 5 § landskapslagen den 10 april 1957 om rätt att idka näring i landskapet Åland (11/57) såsom följer:

5 §.

Nedannämnda näringar äro underkastade de villkor och bestämmelser,

som äro eller framdeles varda meddelade i särskilda lagar och författningar, nämligen

- 1) anläggning för bearbetning av gruvor och malmstreck;
- 2) bokhandel, kolportage av böcker, bok- och stentryckeri, läse- och lånebibliotek samt utgivande av periodisk tryckskrift;
- 3) apoteks- och drogerirörelse samt tillverkning, förvaring och försäljning av gifter och av preparat, i vilka gift ingår;
- 4) tillverkning, införsel, försäljning, försling och upplag av alkoholhaltiga ämnen;
- 5) tillverkning och försäljning av alkoholfria drycker;
- 6) hållande av värdshus, natthärbärge, kafé, biljard och annan likartad rörelse;
- 7) tillverkning och försäljning av margarin, margarinost samt annan likartad till människoföda avsedd produkt;
- 8) handel med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror;
- 9) tillverkning, försling, upplag och försäljning av explosiva ämnen samt eldfarliga oljor och andra med dem jämförliga varor;
- 10) elektriska anläggningar för alstring av ljus och överföring av kraft;
- 11) sparbanks- och annan bankrörelse samt pantlåneinrättning;
- 12) försäkringsrörelse;
- 13) fastighetsförmedlar-, mäklar-, skeppsklarerar-, auktionsför- rättar- och privatdetektivyrke;
- 14) upplagsmagasin med rätt att utgiva warrants;
- 15) affärsföretag för förmedlande av utvandring ävensom arbets- och bostadsförmedlingsrörelse;
- 16) anläggning och nyttjande av järnväg samt telegraf- och telefonledning för allmänt begagnande;
- 17) användande av automobiler, flygmaskiner och andra maskiner, som förflytta sig med egen kraft;
- 18) cirkus, varieté- och kinematografföreställningar samt andra likartade offentliga förevisningar;
- 19) tillverkning och införsel av samt handel med stämpling underkastade arbeten av ädla metaller samt vissa andra stämpling underkastade artiklar ävensom ordens-, heders- och förtjänsttecken samt minnesmedaljer;
- 20) affärsrörelse, som avser bevakning av gods eller liv;
- 21) handel i öppen butik med begagnade varor samt med skrot och lump; samt

22) gårdfarihandel, ambulerande butikshandel, ambulerande handel samt annan rörlig handel.

Om upphävande av 13, 14, 15, 17, 18 och 19 §§ denna lag stadgas i landskapslagen om rörlig handel.

L a n d s k a p s l a g
om rörlig handel.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Med rörlig handel avses minutförsäljning i förvärvssyfte av medförda varor.

Om bedrivande av rörlig handel i form av gårdfarihandel, ambulerande butikshandel och ambulerande handel och om därför erforderligt tillstånd stadgas nedan i denna lag.

Ej må någon bedriva annan än i 2 mom. nämnd rörlig handel utan att därför utverka landskapsstyrelsens tillstånd, såvida icke i denna lag eller annorstädes är annorlunda stadgat.

2 §.

Enligt denna lag betraktas såsom:

1) gårdfarihandel med stöd av tillstånd, som beviljas av särskilda personliga skäl, bedriven försäljning av medförda varor;

2) ambulerande butikshandel försäljning av varor från ett till butik inrett transportmedel med iakttagande av en viss försäljningsrutt; och

3) ambulerande handel annan försäljning av medförda varor.

2 kap.

Om gårdfarihandel.

3 §.

Tillstånd till gårdfarihandel må beviljas myndig finsk medborgare, som

- 1) åtnjuter medborgerligt förtroende;
- 2) innehar åländsk hembygdsrätt eller under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet;
- 3) är känd såsom redlig och ordentlig;
- 4) råder över sig själv och sin egendom; samt
- 5) i övrigt är lämpad att idka gårdfarihandel; och som
- 6) på grund av kroppsslyte, försvagad hälsa eller annan personlig

-6-

orsak har svårt att på annat sätt förskaffa sig sin utkomst.

4 §.

Tillstånd till gårdfarihandel må beviljas för försäljning av kortvaror, tyg- och beklädnadsvaror, hushållsförnödenheter samt hantverks- och hemindustriprodukter, likväl icke livsmedel.

5 §.

Gårdfarihandel är tillåten endast i landskommun, såvida den icke genom föreskrift i ordningsstadga för Mariehamns stad är tillåten även i staden.

Tillstånd till gårdfarihandel i landskommun skall sökas skriftligt hos landskapsstyrelsen.

Därest gårdfarihandel är tillåten i Mariehamn beviljas tillstånd därtill av magistraten.

6 §.

I ansökan om tillstånd bör nämnas sökandens fullständiga namn, yrke, boningsort och adress, de varor, som vederbörande har för avsikt att saluföra, samt huruvida sökanden ärnar begagna motorfordon eller -båt för transport och förvaring av varorna.

Till ansökan skall fogas läkarintyg rörande sökandens hälsotillstånd samt utredning därom, att sökanden är myndig finsk medborgare, som åtnjuter medborgerligt förtroende och råder över sig själv och sin egendom, samt att han på grund av kroppsslyte, försvagad hälsa eller annan personlig orsak har svårt att på annat sätt förskaffa sig sin utkomst, Därjämte skall till ansökan fogas intyg om, att sökanden innehar åländsk hembygdsrätt eller, om han saknar sådan, utredning om hans mantals- och kyrkoskrivning (registrering i civilregistret) under de senaste fem åren.

7 §.

Myndighet, som beviljar tillstånd, skall anskaffa nödiga tilläggsuppgifter om sökanden samt utlåtande om honom av vederbörande polismyndighet och socialnämnd ävensom annan nödigbefunnen utredning.

8 §.

Tillstånd till gårdfarihandel må första gången beviljas för ett och därefter för högst tre år i sänder.

I tillståndresolutionen skall nämnas, under vilken tid tillståndsinnehavaren äger rätt att idka gårdfarihandel samt vilka varor han må saluföra.

Tillstånd till gårdfarihandel är personligt och anlåtande av biträde vid försäljningen av varorna är tillåtet endast på i till-

-7-

ståndet omförmälda synnerliga skäl.

9 §.

Gårdfarihandlande är berättigad att begagna motorfordon eller -båt för transport och förvaring av varorna.

Gårdfarihandel på offentlig plats är förbjuden.

Gårdfarihandel må icke idkas under tiden mellan klockan 20 och klockan 8, ej heller på söndag, kyrklig högtidsdag eller självständighetsdagen.

3 kap.

Om ambulerande butikshandel.

10 §.

Tillstånd till ambulerande butikshandel må, därest det med hänsyn till den lokala befolkningen befinnes nödigt, beviljas den, som efter att hava gjort stadgad näringsanmälan idkar handel med nedan i 11 § nämnda varor.

Prövas det med hänsyn till försörjningen av någon arbetsplats nödigt, må tillstånd till ambulerande butikshandel beviljas även den, som annars icke idkar handel med nämnda varor.

Tillstånd må icke beviljas utlännning.

11 §.

Tillstånd till ambulerande butikshandel må beviljas för försäljning av livsmedel och hushållsförnödenheter, tobaksvaror ävensom andra bruks- och konsumtionsförmödenheter, som i allmänhet saluföras i livsmedelsaffärer.

12 §.

Tillstånd till ambulerande butikshandel i landskommun skall sökas skriftligt hos landskapsstyrelsen samt i Mariehamn hos magistraten.

13 §.

Vid ansökan om i föregående paragraf nämnt tillstånd skall sökanden förutom sin hemort uppgiva, vilka varor han önskar saluföra, så ock på vilka orter försäljningen skall äga rum samt i fråga om det transportmedel, som därvid begagnas, dess art, storlek och utrustning. Sökanden skall framlägga plan rörande försäljningsrutterna och anhaltsstationerna samt tidtabell ävensom utredning över att han tidigare idkar handel med ifrågavarande varor från fast försäljningsställe samt annan nödig tilläggsutredning.

14 §.

Landskapsstyrelsen eller magistraten skall av vederbörande polismyndighet och kommuns styrelse anskaffa utlåtande samt annan

nödigbefunnen utredning angående ansökningsen.

15 §.

Tillstånd till ambulerande butikshandel beviljas för fem år i sänder, såvida icke den myndighet, som beviljar tillståndet, av särskilda skäl fastställer en kortare tid. I tillståndsresolutionen skola nämnas de varor, som skola saluföras, de byar eller andra områden, inom vilka den ambulerande butikshandeln må bedrivas, arten och storleken av det transportmedel, som begagnas såsom ambulerande butik, ävensom övriga nödigbefunna omständigheter.

16 §.

Användning av transportmedel, som inretts till butik, för annat än transport och försäljning av i tillståndet nämnda varor är förbjuden.

Ovan i 12 § nämnd myndighet må likväl på ansökan bevilja tillstånd till leveransförsäljning även av andra än i 11 § nämnda vrör i samband med ambulerande butikshandel samt till transport av livsmedel, som uppköpas i samband med ambulerande butikshandel, om i transportmedlet eller till detsamma ansluten släpvagn finnas ändamålsenliga utrymmen härför och varorna äro sådana, att de utan att förorsaka sanitär eller annan olägenhet kunna transporteras i den ambulerande butiken.

17 §.

Transportmedel må icke användas för försäljning eller transport av livsmedel, som inköpas i samband med ambulerande butikshandel, innan hälsovårdsnämnden i den kommun, inom vilken försäljningen äger rum, godkänt det för detta ändamål. Transportmedlet skall likaså undergå förnyad besiktning före den 1 maj varje följande kalenderår.

I fordon, som inretts till butik, böra finnas åtminstone kylutrymme för livsmedel, skyddat brödsåp, vattenbehållare och handtvagningsställe samt kund- och försäljningsutrymme.

Från transportmedlet må icke säljas eller köpas eller däri transporteras sådana varor, för vilkas försäljning, inköp och transport det icke vid besiktning godkänts.

18 §.

Innan ambulerande butikshandel påbörjas, skall i de kommuner, där försäljningen kommer att äga rum, göras sådan anmälan därom, som i 6 § landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet Åland (11/57) är stadgat. Till anmälan skall fogas till riktigheten bestrykt avskrift av tillståndresolutionen.

-9-

Innan anhaltstationerna tagas i bruk, skall den, som idkar ambulerande butikshandel, underrätta vederbörande polismyndighet om anhaltstationerna och tidtabellen.

19 §.

Vid ambulerande butikshandel skola stadgandena angående handelsrörelsers öppethållande lända till efterrättelse.

20 §.

På transportmedel, som begagnas för ambulerande butikshandel, skola på synlig plats anbringas firma och hemort för den rörelse som bedriver handeln.

21 §.

Ambulerande butikshandel må icke bedrivas så, att den är till förfång för den allmänna samfärdseln eller ordningen, ej heller på kortare avstånd än ettusen meter från sådan fast butik i samma bransch, som funnits; då tillståndet till ambulerande butikshandel beviljades, såvitt icke särskilda skäl föreligga eller ägaren av den fasta butiken samtyckt därtill.

Är bebyggelsen i by i landskommun eller på annat område mycket gles och kan där belägen fast butik anses i tillräcklig mån tillgodose ortsbefolkningens behov, äger landskapsstyrelsen rätt att fastställa det ovan i 1 mom. avsedda avståndet från den fasta butiken till längre sträcka än ettusen meter.

4 kap.

Om annan ambulerande handel.

22 §.

Tillstånd att medelst ambulerande handel saluföra i landet tillverkade produkter av hemslöjd, hantverk och därmed jämförbar småindustri, dock icke livsmedel, må beviljas tillverkare av dylika produkter, sammanslutning av tillverkare eller av tillverkaren eller sammanslutning av tillverkare godkänd förmedlare, som är berättigad att idka näring i landskapet, därest beviljande av sådant tillstånd är av behovet påkallat för tillverkares av nämnda produkter och hans arbetstagares utkomst.

Tillstånd bör sökas skriftligen hos landskapsstyrelsen. Tillstånd må beviljas för högst fem år i sänder. I tillståndsresolutionen bör nämnas, under huru lång tid tillståndet är i kraft, på vilket sätt den ambulerande handeln må utövas, de varor, som skola saluföras, samt deras tillverkare och tillverkningsplats.

23 §.

Tillstånd till tillfällig ambulerande handel må beviljas väl-

frejdad finsk medborgare, som är känd såsom redlig och ordentlig, eller finsk sammanslutning, vilka äga rätt att idka näring i landskapet, för visst tillfälle eller annars för viss tid, likväl högst för sex månader.

24 §.

Tillstånd till tillfällig ambulerande handel skall sökas hos den polismyndighet, inom vars tjänstedistrikt handeln kommer att bedrivas. Polismyndigheten skall vid behov anskaffa vederbörande kommunala myndighets utlåtande ävensom annan utredning angående ansökningsen.

I tillståndet skall nämnas dess giltighetstid, inom vilket område och på vilket sätt den tillfälliga ambulerande handeln må bedrivas samt vilka varor försäljningen omfattar.

25 §.

Förutom vad i denna lag om tillfällig ambulerande handel är stadgat, skall iakttagas, vad därom i kommunal stadga är särskilt föreskrivet.

5 kap.

Särskilda stadganden.

26 §.

Den, som bedriver rörlig handel, skall medhava tillståndsutslaget antingen i original eller i till riktigheten officiellt bestyrkt avskrift och på anfordran förete det för polismyndighet.

27 §.

Såsom i denna lag avsedd rörlig handel betraktas icke sådan handel, som nämnes i 20 § landskapslagen om rätt att idka näring i landskapet Åland (11/57).

28 §.

Finsk medborgare, som åtnjuter medborgerligt förtroende och är berättigad att idka näring i landskapet, må på landsbygden till salu kringföra fisk samt växt- och trädgårdsprodukter med tillstånd av polismyndigheten på sin hemort.

Angående handel med plantskoleprodukter och frövaror är särskilt stadgat, så ock om handel med husdjur i form av rörlig handel.

29 §.

Denna lag gäller icke marknads-, torg- eller kioskhandel, ej heller annan därmed jämförbar handel.

I fråga om köpenskap på gata, väg och annan offentlig plats, skall iakttagas, vad därom är särskilt stadgat eller föreskrivet.

-11-

30 §.

Förutom vad i denna lag är stadgat gäller, vad om handel med vissa varor är särskilt stadgat.

31 §.

Tillstånd till rörlig handel må återkallas, om tillståndsinnehavaren bryter mot stadgandena i denna lag eller med stöd av densamma utfärdade föreskrifter, eller om någon för erhållande av tillståndet nödig förutsättning icke längre föreligger. Beslut om återkallande fattas av den myndighet, som beviljat tillståndet.

Tillstånd till ambulerande butikshandel och i 22 § nämnt tillstånd till ambulerande handel må även återkallas, om denna handel utan giltigt skäl icke påbörjas inom ett år efter det tillståndet beviljats eller då dess utövande varit avbrutet under en tid av ett år.

Den, som bedriver ambulerande butikshandel samt i 22 § nämnd ambulerande handel, skall om handelns upphörande ofördröjligen underrätta den myndighet, som beviljat tillståndet. Den, som bedriver ambulerande butikshandel, skall även på förhand på lämpligt sätt på transportmedlets anhaltstationer tillkännagiva om handelns upphörande eller avbrytande.

32 §.

Myndighets beslut, medelst vilket tillstånd till rörlig handel med stöd av 31 § 1 eller 2 mom. återkallats, skall oaktat anförda besvär lända till efterrättelse, såvida besvärsmyndigheten icke annorlunda föreskriver.

33 §

Var, som olovligen idkar rörlig handel eller annars bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade föreskrifter, straffes med böter, såvida icke strängare straff annorstädes är stadgat för förseelsen.

34 §.

Närmare föreskrifter angående verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas vid behov av landskapsstyrelsen.

35 §.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1962, och genom densamma upphävas 13, 14, 15, 17, 18 och 19 §§ landskapslagen den 10 april 1957 om rätt att idka näring i landskapet Åland (11/57).

Mariehamn, den 20 oktober 1961.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson

Lagberedningssekreterare

Rolf Sundman.